

Co říká o svátosti biřmování katechismus?

Katechismus katolické církve - paragraf 1285 – 1321

Svátost **biřmování** tvoří spolu se **křtem** a **eucharistií** souhrn „svátostí uvedení do křesťanského života“, jejichž jednotu je nutno uchovávat. Je tedy třeba vysvětlovat věřícím, že tato svátost je potřebná k dovršení křestní milosti. Vždyť „svátost biřmování“ pokřtěné „dokonaleji spojuje s církví a obdařuje zvláštní silou Ducha svatého, proto jsou ještě více povinni šířit a bránit víru slovem i skutkem jako opravdoví Kristovi svědkové“.

Proroci ve Starém zákoně hlásali, že Duch Pána spočine na očekávaném Mesiáši pro jeho spásné poslání. Sestoupení Ducha svatého na Ježíše ve chvíli, kdy přijal křest od Jana, bylo znamením, že to je on, který má přijít, že on je Mesiášem a Božím Synem. Od okamžiku, kdy byl působením Ducha svatého počat, celý jeho život i jeho poslání probíhá v naprostém společenství s Duchem svatým, kterého mu Otec dává „v míře neomezené“ (Jan 3,34).

Tato plnost Ducha neměla být jen výsadou Mesiáše, ale měla být sdělena celému mesiášskému lidu. Kristus vícekrát přislíbil toto vylití Ducha; tento přislíb uskutečnil nejprve v den velikonoce a později skvělejším způsobem v den letnic. Apoštolové, plni Ducha svatého, začali „hlásat velké Boží skutky“ (Sk 2,11) a Petr prohlásil, že toto vylití Ducha na apoštoly je znamením mesiášské doby. Ti, kteří tehdy uvěřili kázání apoštolů a dali se pokřtít, dostali pak „dar Ducha svatého“ (Sk 2,38).

„Od té doby apoštolové, plníce Kristovu vůli, udíleli nově pokřtěným skrze vkládání rukou dar Ducha, který přivádí k plnosti křestní milost. To vysvětluje, proč se v listu Židům mezi prvními prvky křesťanské výchovy připomíná nauka o křtech a také o vkládání rukou. Katolická tradice právem považuje toto vkládání rukou za původ svátosti biřmování, která jakýmsi způsobem činí v církvi milost letnic trvalou.

Aby se lépe vyjádřil dar Ducha svatého, velmi brzy se přidávalo ke vkládání rukou mazání vonným olejem (křížmem). Takové pomazání vysvětluje jméno „křesťan“, jež znamená „pomazaný“ a pochází od jména samého Krista, kterého „Bůh pomazal Duchem svatým“ (Sk 10,38). Tento obřad pomazání se užívá dodnes jak na Východě, tak na Západě. Proto se tato svátost na Východě nazývá pomazání křížmem nebo myronem, což znamená „křížmo“. Na Západě výraz biřmování (z „confirmatio“ - utvrzení) naznačuje, že tato svátost dotvrzuje křest a posiluje křestní milost.

V prvních staletích se biřmování obvykle slavilo se křtem, a tak s ním tvořilo, podle slov sv. Cypriána, „dvojitou svátost“. Kromě jiných příčin, množení křtů dětí, a to v kterékoliv roční době, a vzrůst farností (venkovských), spojený s narůstáním diecézí do velkých rozměrů, nedovolovaly biskupovi, aby byl přítomen na všech křestních slavnostech. Proto se na Západě dávala přednost tomu, aby biskupovi bylo vyhrazeno dovést křest k naplnění, a tak dochází k časovému rozdělení obou svátostí. Východ naopak uchoval obě svátosti spojené, takže biřmování uděluje sám kněz, který křtí. Může to však vykonat jen „křížmem“, které posvětil biskup.

Zvyk dvojího pomazání posvátným křížmem po křtu, rozšířený v římské církvi, usnadnil rozvoj západní praxe: první pomazání, udělené již knězem nově pokřtěnému hned po křestním obmytí, je doplňováno druhým pomazáním, které dělá biskup každému nově pokřtěnému na čelo. První pomazání posvátným křížmem udělované knězem zůstalo spojeno s obřadem křtu“ znamená účast pokřtěného na prorockém, kněžském a královském poslání Kristově. Je-li křest udělován dospělému, zůstává při jediném pomazání po křtu: totiž biřmování.

Praxe východních církví podtrhuje více jednotu uvedení do křesťanského života. Praxe latinské církve zase mnohem jasněji vyjadřuje společenství nového křesťana s vlastním biskupem, ručitelem a služebníkem jednoty církve, jejího všeobecného a apoštolského rázu, a tím také spojení s apoštolskými počátky Kristovy církve.

V obřadu této svátosti je třeba vzít v úvahu znamení pomazání a to, co pomazání naznačuje a vtiskuje: duchovní pečeť. Ve starodávné biblické symbolice má pomazání velké bohatství významů. Olej je znamením hojnosti a radosti, očišťuje (mazání před i po koupeli), dělá mrštným (mazání atletů a zápasníků); je znamením uzdravení, protože hojí pohmožděniný a rány a dává vyzařovat krásu, zdraví a síle.

Všechny tyto významy mazání olejem se setkávají ve svátostném životě. Pomazání olejem katechumenů před křtem znamená očištění a posílení; pomazání nemocných vyjadřuje uzdravení a útěchu. Pomazání posvátným křížem po křtu, při biřmování a kněžském svěcení je znamením zasvěcení. Prostřednictvím biřmování se křesťané, tedy ti, kteří jsou pomazáni, mnohem více podílejí na poslání Ježíše Krista a na plnosti Ducha svatého, jímž je vrchovatě naplněn, takže celý jejich život šíří líbeznou vůni Kristovu.

Tímto pomazáním dostává biřmovanec „označení“, pečeť Ducha svatého. Pečeť je symbolem osoby, její autority a jejího vlastnictví nějakého předmětu - proto se vtiskovala vojákům pečeť jejich vůdce, anebo otrokům znamení jejich pána - , ověřuje právní úkon nebo určitý dokument a v určitých případech jej kryje tajemstvím.

Sám Kristus prohlašuje, že je označen pečeti svého Otce. I křesťan je označen pečeti: Bůh si nás v Kristu pomazal, „vtiskl nám svou pečeť, a tak nám vložil do srdce Ducha jako záruku“ (2 Kor 1,22). Tato pečeť Ducha svatého znamená, že naprosto patříme Kristu, že jsme navždy k jeho službám, ale také je příslibem božské ochrany ve velké (konečné) eschatologické zkoušce.

Posvěcení posvátného křížma je důležitým okamžikem před slavností biřmování a v jistém slova smyslu tvoří její součást. Na Zelený čtvrtek během mše při svěcení olejů biskup světi posvátné křížmo pro celou svoji diecézi. Ve východních církvích je toto svěcení vyhrazeno dokonce patriarchovi: Antiochijská liturgie se takto vyjadřuje v epiklezi posvěcení posvátného křížma: „[Otče ... sešli svého svatého Ducha] na nás a na tento olej před námi a posvěť jej, aby byl pro všechny, kteří jím budou pomazáni a poznamenáni: svatým křížem (myron), kněžským křížem, královským křížem, pomazáním radosti, šatem světla, pláštěm spásy, duchovním darem, posvěcením duší i těl, věčným štěstím, nezrušitelnou pečeti, štítem víry a nepřemožitelným pancířem proti všem nástrahám Protivníka.“

Když se biřmování slaví odděleně od křtu, jak tomu bývá v římském obřadu, liturgie svátosti začíná obnovou křestních slibů a vyznáním víry biřmovanců. Z toho jasně vyplývá, že biřmování navazuje na křest. Je-li křtěn dospělý, dostává ihned biřmování a přijímá tělo Páně. V římském obřadu biskup vztahuje ruce nad shromážděné biřmovance: gesto, které je od dob apoštolských znamením daru Ducha. A sám biskup pak vyzývá vylítí Ducha: Všemohoucí Bože, Otče našeho Pána Ježíše Krista, tys dal ve křtu těmto svým služebníkům odpuštění hříchů a život věčný. Sešli na ně svého Ducha Utěšitele: dej jim ducha moudrosti a rozumu, ducha rady a síly, ducha poznání a lásky, a naplň je duchem bázně před tebou. Skrze Krista, našeho Pána.

Následuje podstatný obřad svátosti. V latinském obřadu „se svátost biřmování uděluje prostřednictvím pomazání křížem na čelo, spolu s vkládáním ruky a prostřednictvím slov: ‘Accipe Signaculum doni Spiritus Sancti’, ‘Přijmi pečeť daru Ducha svatého’“. Ve východních církvích byzantského ritu se pomazání křížem koná po modlitbě epikleze na nejvýznamnějších částech těla: na čele, na očích, na nose, na uších, na rtech, na prsou, na zádech, na rukách a na nohách; každé mazání se doprovází slovy: „Sfrágis dóreas Pneumatós Hagiú“, „Pečeť daru Ducha svatého“.

Políbení pokoje, kterým končí obřad svátosti, znamená a vyjadřuje církevní společenství s biskupem a se všemi věřícími.

Ze slavení biřmování vyplývá, že účinkem této svátosti je zvláštní vylítí Ducha svatého, jak bylo kdysi uděleno apoštolům v den letnic.

V důsledku toho biřmování přináší vzrůst a prohloubení křestní milosti: hlouběji nás zakořeňuje do Božího synovství, jež nám dává právo volat: „Abba, Otče“ (Řím 8,15); pevněji nás spojuje s Kristem; rozmnožuje v nás dary Ducha svatého; dokonaleji nás spojuje s církví; poskytuje nám zvláštní sílu Ducha svatého, abychom šířili a bránili víru slovem i skutkem jako opravdoví Kristovi svědkové, abychom statečně vyznávali Kristovo jméno a abychom se nikdy nestyděli za kříž. „Uvědom si, žeš dostal duchovní pečeť, Ducha moudrosti a rozumu, Ducha rady a síly, Ducha poznání a zbožnosti, Ducha Boží bázně a uchovej si to, cos dostal. Bůh Otec tě poznamenal svým znamením, Kristus Pán tě utvrdil a vložil do tvého srdce Ducha jako záruku.“

Biřmování - stejně jako křest, jehož je dovršením - se uděluje pouze jedenkrát. Vtiskuje totiž do duše nezrušitelné duchovní znamení, „znak“; ten pak je znamením toho, že Ježíš Kristus vtiskl křesťanovi pečeť svého Ducha a přitom ho oděl mocí shůry, aby byl jeho svědkem.

Tato „pečeť“ zdokonaluje obecné kněžství věřících, přijaté při křtu, a „biřmovanec dostává moc veřejně vyznávat křesťanskou víru, téměř jako z úředního pověření (quasi ex officio)“.

Svátost biřmování může a má přijmout každý pokřtěný, který ji dosud nepřijal. Protože křest, biřmování a eucharistie tvoří jednotný celek, „věřící jsou povinni přijmout tuto svátost ve vhodnou dobu“; bez biřmování a eucharistie je totiž svátost křtu jistě platná, ale uvedení do křesťanského života zůstane nedokončené.

Latinská tradice odedávna označuje za výchozí bod pro přijetí biřmování „věk, kdy člověk začíná rozlišovat“. Nicméně v nebezpečí smrti mají být děti biřmovány, i když ještě nedosáhly věku rozlišování.

Mluví-li se o biřmování jako o „svátosti křesťanské dospělosti“, nesmí se tím směřovat dospělý věk víry s dospělým věkem přirozeného růstu; také se nesmí zapomínat, že milost křtu je zdarma poskytnutá a nezasloužená milost vyvolení, která nepotřebuje nějakého „schválení“, aby se stala účinnou. Připomíná to svatý Tomáš: „Tělesný věk nepodmiňuje duši. A tedy i v chlapeckém věku může člověk dosáhnout dokonalosti duchovního věku, o němž kniha Moudrosti (4,8) říká: ‘Vážené stáří nespočívá v délce života, neměří se počtem let.’ A proto mnozí, kteří v dětském věku dostali sílu Ducha svatého, velkodušně bojovali pro Krista až k prolití krve.“

Příprava na biřmování má být zaměřena k tomu, aby vedla křesťana k důvěrnějšímu spojení s Kristem, k živější důvěrnosti s Duchem svatým, s jeho působením, s jeho dary a pobídkami, aby mohl lépe převzít apoštolskou odpovědnost křesťanského života. Proto také katecheze před biřmováním bude usilovat o to, aby probudila smysl pro příslušnost k církvi Ježíše Krista, a to jak ke všeobecné církvi, tak k farnímu společenství. Právě na tomto společenství spočívá zvláštní odpovědnost za přípravu biřmovanců.

Pro přijetí biřmování je nutno být ve stavu milosti. Je vhodné přistoupit ke svátosti pokání, aby byl člověk očištěn před přijetím daru Ducha svatého. Mnohem horlivější modlitba má připravovat k tomu, aby člověk přijímal sílu a milosti Ducha svatého ochotně a pohotově. Je vhodné, aby si kandidáti pro biřmování, tak jako pro křest, našel duchovní pomoc kmotra nebo kmotry. Doporučuje se, aby to byla táž osoba, která byla vybrána pro křest, aby se lépe zdůraznila jednota obou svátostí.

Původně přísluhuje biřmováním biskup. Na východě obyčejně kněz, který křtí, uděluje také hned biřmování při jedné a téže slavnosti. Vykonává to však posvátným křížem posvěceným patriarchou nebo biskupem: to vyjadřuje apoštolskou jednotu církve, jejíž svazky jsou upevňovány svátostí biřmování. V latinské církvi se tentýž řád uplatňuje při křtu dospělých, nebo v případě, kdy je připouštěn do plného společenství s církví pokřtěný, který náleží do jiného křesťanského společenství, v němž svátost biřmování není platná.

V latinském obřadu řádně uděluje biřmování biskup. I když biskup může v případě nutnosti dát kněžím dovolení, aby udělovali biřmování, je vhodné, aby je uděloval on sám a nezapomínal, že právě z tohoto důvodu bylo udělování biřmování časově odděleno od křtu. Biskupové jsou nástupci apoštolů, oni dostali plnost svátosti kněžství. Skutečnost, že oni udělují tuto svátost, ozřejmuje, že jejím účinkem je mnohem těsnější spojení těch, kteří ji přijímají, s církví, s jejími apoštolskými počátky a s jejím posláním vydávat svědectví o Kristu.

Je-li křesťan v nebezpečí smrti, může mu udělit biřmování kterýkoliv kněz. Církev totiž chce, aby žádné z jejích dětí, i těch nejmenších, neodešlo z tohoto světa, aniž by bylo zdokonaleno skrze Ducha svatého darem plnosti Kristovy.

„Když se apoštolové v Jeruzalémě dověděli, že Samařsko přijalo Boží slovo, poslali k nim Petra a Jana. Ti tam přišli a modlili se za ně, aby dostali Ducha svatého. Do té doby totiž na nikoho z nich nesestoupil, byli jen pokřtěni ve jménu Pána Ježíše. Vložili tedy na ně ruce a oni přijali Ducha svatého“ (Sk 8,14-17).

Biřmování zdokonaluje křestní milost; je svátostí, která dává Ducha svatého, aby nás hlouběji zakořenil do božského synovství, pevněji přivtělil ke Kristu, zpevnil náš svazek s církví, aby nás plněji zapojil do jejího poslání a pomáhal nám vydávat svědectví o křesťanské víře slovem doprovázeným činy.

Biřmování, stejně jako křest, vtiskuje do křesťanovy duše duchovní znamení, nezrušitelnou pečeť; proto se tato svátost může přijmout jen jedenkrát za život.

Na Východě se uděluje tato svátost hned po křtu a následuje účast na eucharistii; tato tradice podtrhuje jednotu tří svátostí uvedení do křesťanského života. V latinské církvi se tato svátost uděluje až po dosažení věku užívání rozumu a její slavení je obvyčejně vyhrazeno biskupovi; tím se vyjadřuje, že tato svátost upevňuje církevní svazky.

Kandidát biřmování (biřmovanec), který dosáhl věku užívání rozumu, má vyznat víru, být ve stavu milosti, mít úmysl přijmout svátost a být připraven vzít na sebe svůj úkol Kristova učedníka a svědka ve společenství církve i v časných záležitostech.

Podstatou obřadu biřmování je pomazání posvátným křížem na čele pokřtěného (na Východě též na jiných částech těla) doprovázené vkládáním rukou přísluhovatele a slovy: „Accipe signaculum doni Spiritus Sancti“, „Přijmi pečeť daru Ducha svatého“ v římském obřadu, resp. „Sfrágís dóreás Pneumatós Hagiú“, „Pečeť daru Ducha svatého“ v byzantském obřadu.

Je-li biřmování slaveno odděleně od křtu, jeho spojení s ním je vyjádřeno kromě jiného obnovou křestních slibů. Slavení biřmování během eucharistické oběti přispívá ke zdůraznění jednoty svátostí uvedení do křesťanského života.